

Framhald av síðu 7

(visund og list) sum greina seg út frá høvuðsánni, men sum aftur og aftur venda aftur til høvuðsánni og endurnýggja hana.

Hvønn leiklut hava bókmentir

Sami Lukács meinar, at verulig list altíð tekur stóðu til frama fyri menniskjuni, og listin sjálvur um hon speglar verðina, altíð ger tað í mun til tað subjektiva menniskjasliga. Fyritreytin fyri list er eitt virkið skapandi medvit, sum ikki bert hermir eftir nokrum, sum er hent, men sum umyrkir, lutvis fyri at treingja niður til høvuðsinnihaldið í hendingunum og lutvis fyri at fáa listaverkið til at gera um seg við styrki. Listin fær kanska ikki beinleiðis fólk til at gera nakað, men hon kann broyta áskoðanir og harvið bróta slóð fyri nýggjum gerðum.

Lukács meinar, at kjaran í einum listaverki er viðurskiptið millum subjekt (menniskja) og objekt (umheimin), og at hetta viðurskiptið er moralskt: hóska henda verðin til hetta menniskja ella til tað menniskjasliga? t.v.s. listin er kritikkur av ómenniskjasligum livikorum!

Týski rithøvundurin Anna Seghers sigur um nútíðarbókmentir: »Vit hava brúk fyri nútíðarbókmentum, tí menniskju hava fram um alt brúk fyri at skilja seg sjálvi, skilja teirra livi.»

Tannleysgering av føroyskum bókmentum

Eg skal taka nøkur fá dømi fram í tí, sum eg havi valt at kalla »tannleysgering av føroyskum bókmentum«, og sum eg meini er vanlig í samfelagnum sum heild og í skúlnum serstakliga, har alt sum ikki hóvar teim ráðandi mangan verður lopið um ella skúgva til viks sum eitt mistak, ella ikki havandi virði at fáast við. Ein rættisnóur, sum sigur: »Bert tað, sum ikki traðkar nakran á tærnar er røtt list«, verður brúktur, hóast — sum eg nevndi í áðni — at listin í stóran mun er kritikkur av ómenniskjasligum livikorum, og at leiðandi lista-fólk næstan altíð eru í andstøðu til tey ráðandi í einum samfelag, har rættindi verða kúgað.

Anna Seghers sigur í hesum sambandi: »Einki hugtakandi ævintýr er hugsandi uttan konfliktir, allar bókur sum gripa menniskju, gripa tey gjøgnum tær konfliktir sum ævintýrin hvíla á«, og hetta er nett tað, ein

fittur partur av teimum sum faast við bókmentir royna at snúgva sær undan, og ummæli, ið tosa um »vøkurbók, fellir væl í hondina, ómetaliga doyrliga prenta«, eru heldur regulin enn undantøk. Skammlest rós er eisini ein háttur at snúgva sær undan at taka veruliga stóðu.

Lat okkum hyggja eitt sindur at William Heinesen, sum knappliga er vorðin heiðursborgari í Havni og er líka við at verða settur eftir virði, 50 ár eftir at fólk uttanlanda høvdu fest eyguni á hann. Ein orsök er, at William Heinesen treiskur hevur hildið fast við, at hann er vinstrasinnaður og ferð eftir ferð í síni skrivning hevur gjørt síni sjónarmið greið. Skaldsøgan »Den sorte gryde« frá 1949 er tann bókin hjá honum sum harðligast loypir á krigsspekulantar og ta øru sektersimuna, og er av tí sama tann, sum konservativir bókmentamenn royna at skúgva til viks sum eina pessimistiska bók, grundað á eina pessimismu sum stavar frá 2. Veraldarbardaga. T.d. skrivur Glyn Jones í »Færo og Kosmos« so-leiðis: »I'De fortalte spillemænd« har forfatteren skrevet sig fri af den sorte stemning, der dominerede i »Den sorte gryde«.

Tað skemtiliga í hesum føri er, at »De fortalte spillemænd« er skrivað áðrenn »Den sorte gryde«, men bert útgivin aftaná. »De fortalte spillemænd« er nevniliga skrivað undir krignum, meðan »Den sorte gryde« er skrivað eftir kriggið, og harvið fellur øll próvforslan um krigspessimismu til jarðar, og harvið royndin at káva útyvir bókina.

Norðmaðurin ella norsk-amerikanarin Hedin Brønner, ið hevur skrivað bókina »Three Faroese Novelists« — um William Heinesen, Jørgen-Frantz Jacobsen og Heðin Brú — sigur nakað tað sama sum Glyn Jones, og tosar um at »Den sorte gryde« hevur havt terapeutiska ávirkan á William Heinesen, so hann hevur kunnað skrivað »De fortalte spillemænd«, eina áðrastaðnis sigur hann, at »Den sorte gryde« er hatsk, sum eg meini er beinleiðis skeivt.

Sami Brønner skrivur um »Leikum fagurt« hjá Heðini Brú, at hon á framúr hátt ikki tekur stóðu, meðan veruleikin er, at Heðin Brú's javnaðarsjónarmið skina týðuliga ígjøgnum. Brønners viðgerð av »Leikum fagurt« flytir alla vekt yvir á tað privata og vekk frá tí politiska, sum hóast alt er aðaltátturin í skaldsøguni.

Tað gongur sum ein reyður traður ígjøgnum bókina hjá Brønner, at politisk stóðutakan er av tí ónda, og hann roynir sjálvur — so langt sum tað er gjørligt — at sleppa undan at koma inn á hetta aspekt í síni viðgerð av teim trimum høvundunum. Har hetta er ómøguligt, sum í gjøgnumgongdini av »Den sorte gryde« roynir hann at undirmeta tað politiska aspekti. Hetta gevur samstundis eina frágreiðing uppá, hvi Brønner kveistrar alla ta politisku síðuni í »Leikum fagurt« burtur við, at Heðin Brú á framúr hátt ikki tekur stóðu!

Grundin til at eg geri so nógv burturúr Brønner er, at hansara sjónarmið eru vanlig her heima.

Akkurat »Leikum fagurt« hevur mangan verið við skerdan lut, tí hon so týðuliga er lykka-skaldsøga og lýsir samtiðarfyrirbrigdi. Eitt lítið dømi um sjálvsensur ella sensur eftir trýsti er endin á fyrsta kapituli í »Leikum fagurt«, har Tormaður hevur sovið hjá Elspu. Í Varðanum nr. 23 (1944) har kapitulin stóð sum stuttsegan »Á náttartíð« stendur:

»Áðrenn fólk kom aftur at ganga var Tormaður horvin. Eftir lá Elspa heit og takksom og hvíldi. Tað stóð ein tóm kulla í koddanum aftaná honum, ið fór, eitt stóði eftir einum svørtum mannfólkabolla, har í seingini hjá henni. Hon trýsti kulluna betri niður og takkaði Gudi. Morgunin var fullur av ljósi, gentan full av livshugi og himmalin bláur.«

Hesum fingi fleiri ilt av, hugsar sær at skriva, at tað er ein kulla í koddanum eftir eitt mannfólkahøvdur!! og so eru tey ikki gift!

Hetta fitta litla brotið verður so strikað í skaldsøguni, men onkursvegna skal tað fram, at Tormaður hevur sovið hjá Elspu, so annar kapitull í skaldsøguni byrjar so-leiðis:

»Tað er ikki meira enn hálvaljóst, tá Tormaður fer stundandi ígjøgnum Havnargøtur á heimveg frá Elspu.«

Vit fáa í báðum brotum at vita, at Tormaður sveyur hjá Elspu, men eg haldi nú, at tað er meira erotikkur í tí fyrra brotinum, har hon trýstir á kulluna og hugsar um náttina.

Í einum litlum samfelag vil altíð tað ljóta spøkilsu, sum eitur sjálvsensurur stínga seg fram, og fær teg — tí tú ert bangin fyri avleiðingunum — at lata vera við at skriva tað, tú hevur hug til og meinar. Trýstið uttanfrá fær teg at krypla teg sjálvur. Og sjálvsensurur má sigast at vera tað vandamiklasta slagi av sensuri, tí tú alla-

tiðina tekur teg sjálvur í, um tú nú torir at skriva tað, tú helst vildi. Og sum danski hovundurin Johannes V. Jensen

skrivur í skaldsøguni »Kongens Fald«: »Skrivað stendur, at hann, sum ivast altíð, altíð skal enda við at lata vera,

hann skal enda við at lata ta søk falla, sum er evni fyri hansara ivan«.

Jógvan Isaksen

Havnar Arbeidsmannafelag

Kunngjørt verður limum felagsins, at frá 1. januar 1982 eiga:

1. Loyviskortini at vera endurnýggjað.
2. Limagjaldið fyrra hálvárið at vera goldið.
3. Livstryggingarpappírini at vera útfyllt av nýggjum í samband við hækking av tryggingarhæddini upp til 100.000 kr., fyri hvønn lim.

Heitt verður her við á allar limir felagsins at venda sær til skrivstovu felagsins, helst ikki seinni enn 1. februar, at fáa hesi mál avgreidd.

Skrivstovan er opin gerandisdag kl. 10—12 og 13—17,30.

Nevndin

Kunngerð

Veitingar frá Føroya Vanlukkutrygging í 1982

Grundarlagið fyri veitingum fyri lógskyldigum — og sjálvkravdum arbeidsvanlukkutryggingum er minstaløn fiskimanna pr. 1. jan. 1982, og arbeidsinntøkan 3 tey seinastu árin.

Dagpeningur:

Dagpeningur er í mesta lagi fyri vikuna
Dagpeningur er í minsta lagi fyri vikuna

kr. 1.501,50
kr. 844,55

Deyðsendurgjald:

Einkja/ einkjumaður fær í mesta lagi
Einkja/ einkjumaður fær í minsta lagi
Barn (nýfðingur) fær í mesta lagi
Barn (nýfðingur) fær í minsta lagi
Barnaendurgjald lagar seg eftir aldrinum á barninum.

kr. 347.458,—
kr. 173.729,—
kr. 130.296,—
kr. 65.148,—

Jarðarferðahjálpin er

kr. 3.670,—

Avlamsendurgjöldini eru samsvarandi hækkað. Tey laga seg eftir arbeidsinntøkuni 3 tey seinastu árin, avlamsstigi, aldri og kyni á skadda/ skaddu.

Av hesi orsök hevur tryggingin verið noydd at hækka tryggingargjöldini við umleið 20% í 1982.

Fritíðarvanlukkutrygging:

Hægsta deydendurgjald
Hægsta avlamsendurgjald
Hægsti dagpeningur fyri vikuna

kr. 172.000,—
kr. 344.000,—
kr. 1.330,—

Um tygum ikki hava tryggjað tygum fast til hægstu veitingar í fritíðarvanlukkutryggingini, og nú ynskja hesar, verða tygum biðin um at venda tygum til okkara.

FØROYA VANLUKKUTRYGGING S/F

J. H. Schrøtersgøta 1, postboks 59,
tlf. 11466 og 15952, Tórshavn